

جزوه بانگداری

مدرس: زهرا زارعی

فصل اول

بخش اول: کلیات و ساختار مدیریت در صنعت بانکداری

مقدمه

در اقتصاد کلان، بازارها به بازار کالا و خدمات، بازار سرمایه و پول تقسیم میشوند. از جمله فعالان بازار پول بانکها هستند که در واقع ابزاری برای اجرای سیاستهای پولی اند.

تأمین مالی در اقتصاد از دو طریق عمده صورت میگیرد:

۱- بازار سرمایه

۲- بازار پول

اگر وزن بازار سرمایه در تأمین مالی بیشتر باشد نظام مالی اصطلاحاً نظام بازار پایه و اگر وزن بازار پول (سیستم بانکی) در تأمین مالی بیشتر باشد، نظام مالی بانک پایه نامیده میشود. در بازار پول نهادهای مالی، اعم از بانکهای تجاری، مؤسسات پس انداز و اتحادیه های اعتباری وجود دارند. بانکهای تجاری به تأمین مالی کسب و کارهای اقتصادی در کوتاه مدت می پردازند. تخصص مؤسسات پس انداز در بخش املاک و مستغلات است. اتحادیه های اعتباری بخشی از تأمین مالی را به عهده دارند.

در کنار این نهادها، نهادهای مالی (Non – Depository) نهادهایی که سپرده پذیر نیستند نیز وجود دارند که شامل شرکتهای بیمه و تأمین مالی هستند. این مجموعه در بازار نقش واسطه گری مالی ایفا میکنند؛ اما برخلاف بانکها سپرده پذیر نیستند.

بانک های تجاری

بانکهای تجاری، واسطه های مالی بازار پولی هستند که سپرده میپذیرند و از طرف دیگر در قالب انواع وامهای تجاری تأمین مالی انجام میدهند.

نقش بانک های تجاری در اقتصاد

این بانکها کانالی برای اجرای سیاست های پولی در سطح کلان اقتصاد و مهم ترین منبع تأمین اعتبار برای بنگاه ها و فعالیت های اقتصادی کوچک و متوسط هستند.

ساختار مدیریت

منظور از ساختار مدیریت، نحوه ی اداره بانک ها در نظام بانکی یا صنعت بانکداری است .

دو نوع بانکداری از نظر ساختار سازمانی وجود دارد :

۱- بانکداری واحد

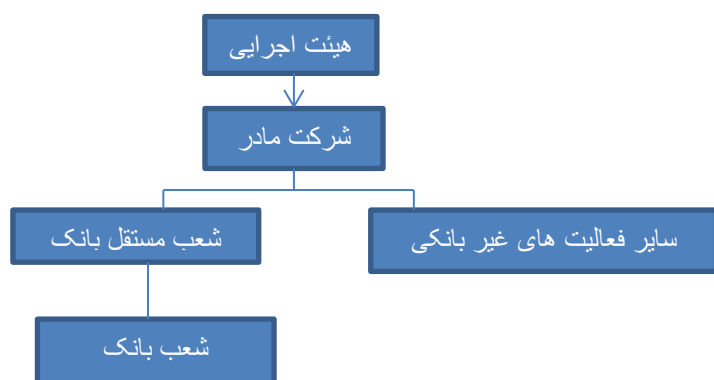
۲ بانکداری شعبه ای

تقسیم بندی دیگر، تصور بانک ها به شکلی است که مجموعه ای از فعالیت ها توسط یک شرکت مادر مدیریت شود که اصطلاحاً این شرکت ها (Holding) نامیده می شوند .

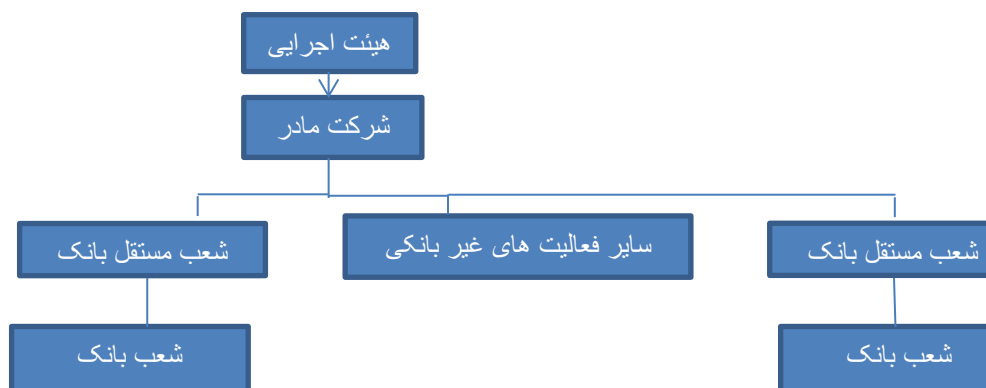
شکل اول وجود یک بانک است . شکل دوم شرکت های Holding با چندین بانک است..

ساختار شرکت Holding

ساختار شرکت Holding اداره کننده یک بانک:

ساختار شرکت Holding اداره کننده چند بانکی:

نحوه جریان وجوه نقد در شرکت های Holding

شرکت مادر (Holding) با توجه به اینکه چند بانکی یا تک بانکی باشد و فعالیت های غیربانکی هم انجام دهد؛ مجموعه حسابداری شرکت هارا علاوه بر اینکه در هر یک از زیر مجموعه ها انجام می شود، در شرکت مادر نیز تجمیع می شود. شرکت مادر سود و زیان مستقلی را داراست؛ هرچند ممکن است زیر مجموعه هر یک از مجموعه ها به طور خالص زیان ده یا سودآور باشند.

بخش دوم تحلیل عملکرد بانک های تجاری

اهمیت ارزیابی عملکرد بانک های تجاری

سهام بسیاری از بانک های تجاری در بازار سرمایه عرضه می شود؛ بنابراین هرگونه تصمیم گیری نسبت به خرید سهام یک بانک نیازمند تحلیل عملکرد و سود آوری آن بانک است. بنابراین از نقطه نظر سهام داران و کسانی که قصد خرید سهام آن بانک را دارند، این تحلیل عملکرد لازم است.

همچنین از نقطه نظر مدیریت بانک نیز به دلیل اینکه برنامه ریزی و تصمیم گیری های آتی نیازمند تحلیل عملکرد می باشد، انجام این تحلیل ضروری است. این تحلیل عملکرد می تواند در یک مدل تحلیل عملکرد انجام شود.

به منظور داشتن تحلیلی صحیح می باید صورت های مالی هر فعالیت اقتصادی از جمله بانک های تجاری را شناسایی کرد. از جمله مهم ترین صورت های مالی یک بنگاه اقتصادی "ترازنامه" آن است. صورت مالی دیگر، صورت حساب سود و زیان است. ترازنامه بانک نشان دهنده دارایی ها، بدهی ها و حقوق صاحبان سهام است.

دارایی های بانک

دارایی ها در یک بانک تجاری عبارتند از:

- ۱- وجوه نقد و مطالباتی که بانک ها از بانک های دیگر دارند؛
  - ۲- سرمایه گذاری ها؛ که عمدتاً سرمایه گذاری در اوراق بهادار اعم از سهام و اوراق قرضه است؛
  - ۳- وام ها؛ که مهم ترین بخش از دارایی های یک بانک محسوب می شوند و منبع درآمدی برای بانک ها هستند.
  - ۴- سایر دارایی های بانک؛ شامل تجهیزات و بهره دریافتنی است که بانک در آینده می تواند کسب نماید.
- دارایی های مستقل یا املاک و مستغلات نیز بخشی از دارایی های بانک محسوب می شوند که سهم آن ها نسبتاً پایین است.

تعدیل وام های بانکی

به منظور شناسایی وام های بانک بطور خالص یا برآورد حجم وام ها، ۳ تعدیل در خصوص وام های بانک صورت می گیرد:

- ۱ - معمولاً وام های لیزینگی در وام های ناخالص در نظر گرفته می شود.
  - ۲ - تعدیل دیگر، درآمدی است که کسب نشده است و این درآمد از مجموعه دارایی های بانک کسر می شود.
  - ۳ - تعدیل سوم، ذخایری است که بانک ها معمولاً به منظور زیان های احتمالی ناشی از عدم بازپرداخت نگهداری می کنند.
- به طور معمول بانک ها بخشی از دارایی های خود را به صورت سرمایه گذاری در اوراق بهادار از جمله سهام و اوراق قرضه نگهداری می کنند.

نکته : خرید و فروش اوراق بهادار، منافع یا زیان هایی را برای بانک در پی دارد که در حساب سود و زیان ثبت می شود.

بدهی های بانک

بدهی های بانک تعهداتی است که بانک ها نسبت به مشتریان خود دارند . این تعهدات شامل سپرده های بانکی است که مهم ترین بخش بدهی بانک را تشکیل می دهند .

انواع مختلف سپرده ها براساس ساختار زمانی عبارتند از : کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت .

بخش دیگری از بدهی های بانک حساب های پس انداز هستند . سپرده ها به سپرده های دیداری و مدت دار تقسیم می شوند. نوع دیگری از سپرده ها، که در واقع سپرده نیستند ؛ اما فرمت اصلی سپرده ها را دارند، گواهی های سپرده ها هستند . تفاوت گواهی سپرده با سایر سپرده ها در این است که گواهی سپرده امکان مبادله دارد .

به دلیل قابلیت خرید و فروش گواهی سپرده، نرخ های سود آن نسبت به سپرده های مشابه بالاتر است . گواهی های سپرده معمولاً کوتاه مدت هستند.

حقوق صاحبان سهام

حقوق صاحبان سهام می تواند از طریق بازار سرمایه و یا آورده شرکا باشد . زمانی که بانک سهامی عام باشد، سهم بانک در بازار سرمایه عرضه می شود و عموم، سهام دار این بانک محسوب می شوند .

صورتحساب سود و زیان یا صورت درآمد

حساب سود و زیان، مجموعه درآمدها و هزینه های یک فعالیت اقتصادی از جمله یک بانک و نیز نشان دهنده درآمد خالص آن فعالیت اقتصادی می باشد.

در یک فعالیت بانکی، درآمدهای بانک به دو بخش اصلی تقسیم می شوند :

۱ - درآمدهای بهره ای

۲ - درآمدهای غیر بهره ای

هزینه ها نیز شامل هزینه های بهره ای و غیربهره ای هستند .

در صورتی که درآمدهای بهره ای و هزینه های بهره ای از یکدیگر کسر شوند، خالص درآمد بهره ای به دست می آید

(NII) (Net Interest Income) . و در ادبیات بانک داری به آن Spread گفته می شود .

Spread به معنای خالص درآمد بهره برداری است (اختلاف درآمد بهره ای و هزینه بهره ای)

مورد دیگری که در حساب سود و زیان به آن اشاره می شود، میزانی است که بانک ها به عنوان ذخایر برای زیان ناشی از وام ها در نظر می گیرند. بخش دیگر حساب سود و زیان را درآمدهای غیربهره ای تشکیل می دهند . درآمدهای غیربهره ای از

محل خدماتی است که بانک ها به مشتریان خود ارائه می دهند گفته می شود. هزینه های غیربهره ای، هزینه هایی هستند که صرف نگهداری تجهیزات، ماشین آلات، هزینه های حقوق و دستمزد و هزینه های سربار دیگری می شوند که در یک فعالیت اقتصادی از جمله بانک می باید پرداخت شود.

بخش دیگر، منافع یا درآمدهایی است که از محل نگهداری یا خرید و فروش اوراق بهادار کسب می شود.

مورد دیگری که در حساب سود و زیان بخشی را به خود اختصاص می دهند، مالیات ها هستند.

مدل تحلیل عملکرد

از مهمترین مولفه های تصمیم گیری در بازار سرمایه، سودآوری هر سهم است. که باید شاخص هایی را از وضعیت عملکرد و سودآوری شاخص هایی داشته باشیم که همان نسبت های مالی هستند.

مجموعه این نسبت های مالی یک مدل را تشکیل می دهند و مدلی که در این قسمت مطرح می شود مدل دوپن است.

یکی از مهم ترین نسبت ها، نسبت سود هر واحد سهم است. (ROE) (Return on equity)

نسبت دیگر بازدهی دارایی هاست. (ROA) (Return on asset).

محاسبه بازده دارایی ها

بازده دارایی ها نشان دهنده این است که هر واحد دارایی بانک چه میزان بازدهی دارد.

$$\text{ROA} = \frac{\text{خالص درآمد}}{\text{کل دارایی ها}} = \text{بازده دارایی ها}$$

$$\text{ROE} = \frac{\text{درآمد خالص}}{\text{حقوق صاحبان سهام}}$$

که نشان دهنده میزان بازدهی هر واحد سهم بانک است.

نسبتی که می توان بین (ROE) و (ROA) برقرار نمود، ضریب سهام (Equity Multiplier) است.

$$\text{ضریب سهام} = \frac{\text{کل دارایی ها}}{\text{کل حقوق صاحبان سهام}}$$

این نسبت در واقع اهرم مالی است.

ساختار دارایی های بانک

میزان درآمدزایی هر یک از دارایی ها و نقش آنها در درآمد بانک از اهمیت بسیاری برخوردار است .

نحوه استفاده از دارایی ها در ایجاد درآمد، اصطلاحاً Asset Utilization نامیده می شود.

از طرفی نسبت هزینه ها نیز با اهمیت تلقی می گردد؛ زیرا هر دارایی که ایجاد می کنیم، در برابر آن می باید هزینه ای به این سپرده ها پرداخت گردد .

ROA به دو عامل بستگی دارد :

۱ - چگونه درآمدزایی می کنیم؛ ۲ - چگونه می توان هزینه ها را کنترل نمود.

$$\text{ROA} = \text{asset utilization (AU)} - \text{expense control(ER)}$$
$$= (\text{TR} / \text{TA}) - (\text{TE} / \text{TA})$$

TR (total Revenue) مجموع درآمدهای بانک است که شامل درآمدهای بهره ای و غیربهره ای و سایر درآمدها هستند
TE (total Expenses) مجموع هزینه های بانک است که شامل هزینه های بهره ای، هزینه های غیربهره ای، مالیات ها یا منابعی که به منظور زیان ناشی از نگهداری وام ها، بانک ها ملزم به پرداخت آن می باشند؛ است .

ROA نشان دهنده توانایی بانک در دو بخش است :

۱ - در بخش درآمدزایی

۲ - در بخش کنترل هزینه ها

تفکیک هزینه ها

بخش عمده ای از هزینه هایی که بانک متقبل می شود، هزینه های بهره ای است . این هزینه ها، بهره ای است که به سپرده های بانکی تعلق می گیرد . هزینه های غیر بهره ای نیز شامل هزینه حقوق و دستمزد و استهلاک و سایر هزینه های عملیاتی بانک است . بخش دیگر، هزینه های زیان ناشی از ذخایری است که بانک ها برای وام های بد (Bad Loan) نگهداری می کنند . بعد دیگر هزینه های مالیاتی است .

تفکیک درآمدها

درآمدهای بهره ای بانک از محل وام هایی که بانک به مشتریان اعطا می کند، کسب می شوند . بنابراین بهره ای که بانک بابت وام ها دریافت می کند، درآمد بهره ای محسوب می شود . درآمدهای غیربهره ای نیز شامل خدماتی است که بانک ها به مشتریان ارائه می کنند. بعد دیگر این درآمدها، درآمد ناشی از خرید و فروش اوراق بهادار است.

شاخص های کلی در ارزیابی عملکرد (Aggregate Profitability Measures)

(NIM) Net Interest Margin

-۱

$$\text{NIM} = \text{NII (Net interest income)} / \text{EA (Earning Asset)}$$

Spread-۲

هزینه های بهره ای به بخشی از بدهی هایی که بانک می باید بابت آنها بهره بپردازد، تقسیم می شود .

درآمدهای بهره ای نیز به دارایی های درآمدزای بانک تقسیم می شود :

$$\text{Spread} = (\text{Int Inc} / \text{EA}) - (\text{Int Exp} / \text{Int bear. Liab})$$

این نسبت نشان دهنده ی این است که یک بانک از مجموعه فعالیت های واسطه گری مالی چه میزان سود کسب می کند.

۳-کارایی (Efficiency ratio)

$$\text{Efficiency ratio} = \text{Non int. Exp} / (\text{Net int. Inc} + \text{Non-int.Inc})$$

(درآمد غیر بهره ای + خالص درآمد بهره ای) / هزینه های غیر بهره ای = کارایی

نسبت کارایی نشان دهنده این است که بانک با چه هزینه های غیر بهره ای سود یا درآمد کسب می کند .

هرچه هزینه های غیر بهره ای بیشتر باشد، بانک ناکارآمدتر عمل می کند .

ریسک ۱

بانک ها با مجموعه ای از ریسک های اقتصادی مواجه اند که می باید به دقت سنجیده شوند . شناخت وضعیت ریسک یکی از شاخص های ارزیابی عملکرد بانک ها محسوب می شود . به طور کلی فعالیت های اقتصادی با ریسک های بازار (ریسکی که ناشی از تغییرات قیمت است) مواجه هستند.

بخش عمده ای از نهادهای بانک سپرده ها هستند و قیمت آن سپرده ها، بهره ای است که بانک بابت سپرده ها می پردازد . بنابراین تغییرات قیمت بهره میتواند برای بانک مخاطره ایجاد کند . قیمت پول (نرخ بهره) ریسکی را برای بانک ایجاد می کند و بانک ها باید قادر به کنترل این ریسک باشند.

زمانی که بانک از سپرده های مشتریان برای اعطای وام استفاده می کند، در عین حال ممکن است مشتریان به بانک مراجعه کرده و سپرده های خود را برداشت نمایند و بانک ملزم به بازپرداخت سپرده ها به آنها می باشد . در صورتی که بانک براساس سپرده ها اقدام به اعطای وام کرده و نقدینگی در بانک وجود ندارد .

بنابراین از دیگر ریسک ها می توان ریسک نقدینگی (Liquidity risk) را نام برد .

ریسک عملیاتی: (Operational risk)

هرگونه اختلال در عملیات، که می تواند ناشی از سوء عملکرد کارکنان، سوء عملکرد سیستم ها و ... باشد، می تواند ریسکی را برای بانک به همراه داشته باشد. در بانک داری نوین به طور مجزا واحدی برای ریسک عملیاتی در بانک وجود دارد. این واحد حسابرسی داخلی را انجام می دهد که (Internal auditing) نامیده می شود.

ریسک ۲

ریسک دیگری که بانک ها معمولاً با آن مواجه اند، ریسک شهرت است. در بعد تجهیز منابع، شهرت می تواند باعث جذب سپرده های بیشتر گردد؛ و در بعد تخصیص منابع نیز مشتریان تمایل به بانک هایی دارند که بهترین خدمات را به آنها ارائه دهند.

ریسک اعتباری (credit risk)

بانک از محل اعتبار وام به مشتریان خود درآمد کسب می کند. این وام ها باید به موقع بازپرداخت شوند. بنابراین یکی از نگرانی های بانک ها پرداخت به موقع وام ها توسط مشتری است. هرگونه بازپرداخت دیر یا عدم بازپرداخت وام می تواند بانک را با مشکل مواجه کند. ریسک اعتباری مربوط به مشتریان (معتبر و غیر معتبر) است. ریسک اعتباری یکی از ریسک های مهم در فعالیت بانکی است. Credit risk تغییرات در درآمد خالص بانک و در نتیجه تغییر در خالص ارزش حقوق صاحبان سهام، است که ناشی از عدم بازپرداخت و یا تأخیر در بازپرداخت وام ها توسط مشتریان بانک ها می باشد.

دو پرسش اساسی در ریسک اعتباری:

۱ - زیان ناشی از ریسک اعتباری چه میزان است؟

۲ - بانک چگونه می تواند با این زیان مواجه شود و آن را کنترل نماید؟

ریسک ۳

ریسک بازار

ریسکی است که نهادهای مالی مانند بانک ها در اثر تغییر در شرایط اقتصادی و تغییر در قیمت ها متحمل می شوند؛ بنابراین زبانی که ناشی از تغییر بازار باشد بخشی از بازار، بازار پول است که نرخ بهره در آن تعیین می شود و تغییرات نرخ بهره ریسکی را به همراه دارد.

ریسک بازار به ریسک های زیر تفکیک می گردد:

ریسک نرخ بهره، ریسک نرخ ارز، ریسک سهام و اوراق بهادار

مثال فرض کنید بانکی ۱۰۰۰۰ واحد پولی، وام داده و شرایط وام بدین شکل است:

یک وام با نرخ بهره ثابت و ۴ ساله با نرخ بهره ۸/۵٪

بخش دیگر وام های بانک، وام های یک ساله باشند؛

و بانک گواهی سپرده یک ساله را نیز با نرخ بهره ۴/۵٪ منتشر کرده باشد:

Spread بانک: اختلاف بین نرخ بهره وام و نرخ بهره گواهی های سپرده $\text{Spread}=4\%$ است.

در ادبیات اقتصاد، ریسک بازار ریسکی است که ناشی از تغییرات شرایط بازار باشد.

ریسک ۴

مجموعه این ریسک ها نیازمند ایجاد یک دپارتمان تحت عنوان مدیریت ریسک است. از نقطه نظر یک مدیر مالی، بررسی یک بانک از لحاظ سودآوری و ریسک حائز اهمیت است. برای سرمایه گذاری در بانک ها، شناخت ریسک و بازده آنها الزامی است. از نقطه نظر مدیران بانک نیز شناخت ریسک و بازده دارای اهمیت است. مدیر بانک در برابر صاحبان سهام متعهد است و وظیفه وی حداکثر نمودن حقوق صاحبان سهام (ROE) می باشد.

مدیران ریسک، توصیه های سیاستی را به مدیران بانک ارائه میدهند که استراتژی های بانک را مشخص مینماید.

به طور مثال در خصوص ریسک اعتباری، اطلاعات مدیر ریسک در مورد مشتریان و ارائه آن اطلاعات به نحوه تصمیم گیری اثرگذار خواهد بود.

مهم ترین منبع در بانک، سپرده، سپرده گذاران است و بانک ها ملزم به تأمین حقوق سپرده گذاران و حافظ منافع آنها هستند و می باید براساس اصول استاندارد عمل نمایند.

یکی از استانداردهایی که بر فعالیت بانک ها اعمال می شود CAMELS است.

کفایت سرمایه (Capital Adequacy)

کفایت سرمایه، نسبتی است که نشان دهنده میزان توانایی بانک در برابر ریسک ها می باشد.

کفایت سرمایه یکی از نسبتهای مهم است که در ارزیابی استحکام و قدرت بانک ها و بررسی وضعیت آن ها مورد استفاده قرار می گیرد.

کیفیت دارایی ها (Asset Quality)

مهم ترین بخش دارایی های بانک، وام ها هستند. منظور از کیفیت وام این است که مشتریان بانک تا چه اندازه قادر به بازپرداخت وام ها هستند. زمانی که احتمال عدم بازپرداخت وام بالا باشد، دارایی های بانک بی کیفیت است. بخشی دیگر از دارایی های بانک، سرمایه گذاری هایی است که در سبد دارایی بانک (پرتفوی بانک) است.

کیفیت مدیریت (Management Quality)

کیفیت مدیریت، در قدرت و توانایی مدیریت در کنترل ریسک‌ها اداره بانک انعکاس می‌یابد.

درآمدها (Earning)

این شاخص نشان‌دهنده روند درآمدهای بانک و کیفیت و کمیت آنهاست.

نقدینگی (Liquidity)

این شاخص نشان‌دهنده منابع نقدینگی بانک و نحوه مدیریت آنهاست.

حساسیت به ریسک بازار (Sensitivity to Market)

حساسیت بانک نسبت به تغییرات نرخ بهره، نرخ ارز، سهام و اوراق بهادار و میزان اثر گذاری تغییرات هر سه قیمت و شاخص بازدهی سهام روی درآمد خالص بانک و حقوق صاحبان سهام بانک از دیگر مولفه‌های CAMELS است.

CAMELS نه تنها الزاماتی را برای بانک‌ها ایجاد می‌نماید؛ بلکه نوعی سیستم رتبه‌بندی بانک‌ها است و می‌توان براساس این رتبه‌بندی‌ها در مورد وضعیت یک بانک تصمیم گرفت.

نحوه رتبه‌بندی در CAMELS:

برای هر یک از شاخص‌های ذکر شده در CAMELS نمره‌ای را در نظر می‌گیریم؛ این نمرات بین ۱ (بهترین) و ۵ (بدترین) است. این گروه‌ها ترکیب و نمره نهایی استخراج می‌شود که این نمره معیار ارزیابی وضعیت بانک است. نمره ۱ و ۲ نشان‌دهنده قوی بودن بانک است که اصطلاحاً Sound bank نامیده می‌شود.

نمره ۳ نشان‌دهنده ضعف بانک در برخی موارد است که این ضعف‌ها می‌تواند برطرف گردد.

نمره ۴ و ۵ نشان می‌دهد بانک با مشکل مواجه بوده و در معرض ورشکستگی قرار دارد.

استانداردهای CAMELS از یک طرف ناظر به وضعیت سودآوری و ریسک یک بانک و از طرف دیگر معیاری برای رتبه‌بندی بانک‌ها و تصمیم‌گیری مدیر مالی به منظور سرمایه‌گذاری در بانک است.

فصل دوم مدیریت ریسک نرخ بهره

مدیریت درآمد ها و هزینه های بهره ای

منظور از مدیریت درآمدها و هزینه های بهره ای بانک، بررسی تأثیر تغییرات نرخ بهره بر وضعیت درآمدها و هزینه های بهره ای بانک است.

به دلیل اینکه تغییرات نرخ بهره از یک سو میتواند هزینه های بهره ای بانک را تغییر دهد و از سوی دیگر بر درآمدهای بهره ای بانک اثر دارد، لذا درآمدها و هزینه های بهره ای براساس تغییرات نرخ بهره بررسی میگردد .

تغییر در نرخ بهره سپرده ها در واقع تغییر در قیمت پول (بهای تمام شده پول برای بانک در بعد تجهیز منابع) و تغییر در نرخ بهره وامها، تغییر در قیمت وام از بعد درآمدزایی و تخصیص منابع است .

تغییر در نرخ بهره نوعی ریسک است .

یک رویکرد معروف در تحلیل ریسک نرخ بهره و همچنین در تحلیل مدیریت درآمدها و هزینه های بهره ای بانک مورد استفاده قرار می گیرد، تحلیل شکاف (GAP Analysis) است .

از آنجا که تغییرات نرخ بهره از یک منظر به نوعی بر روی درآمدهای بهره ای بانک اثرگذار است، به Earning sensitivity شناخته می شود .

ریسک نرخ بهره، زیان بالقوه ای است که از تغییرات پیش بینی نشده و غیر منتظره در نرخ بهره ایجاد می شود.

زمانی که نرخ بهره دارایی ها و بدهی های بانک یکسان نباشد، درآمد بهره ای خالص Net interest income برای بانک وجود دارد . اگر تغییر در نرخ بهره وام برابر با تغییر در نرخ بهره سپرده ها نباشد، شاهد تغییر در درآمد بهره ای بانک

هستیم . اگر تغییر در نرخ سود سپرده ها به میزانی باشد که هزینه های ایجاد شده بیشتر از درآمد ایجاد شده باشد

NII بانک کاهش می یابد و بالعکس .

۲ رویکرد عمده وجود دارد :

۱ - بانک ها در زمان بررسی تغییرات نرخ بهره، تنها بر روی NII تمرکز داشته باشند .

۲ - بانک، تغییرات نرخ بهره و تأثیرات آن را روی حقوق صاحبان سهام مورد توجه قرار دهد .

رویکرد GAP Analysis

GAP به معنای شکاف بین درآمدها و هزینه های بهره ای است.

GAP Analysis تحلیل شکاف درآمدها و هزینه های بهره ای ناشی از تغییراتی است که در نرخ بهره ایجاد می شود .

تحلیل شکاف ایستا، ریسکی را که به طور معمول با Net interest income یا margin بانک همراه است، بررسی میکند .

رویکرد تحلیل حساسیت درآمد نسبت به تغییرات نرخ بهره :

در این تحلیل GAP Analysis را توسعه میدهیم؛ به شکلی که درآمدهای بانک را که ناشی از تغییرات نرخ بهره است ،

بررسی کرده و نیز Balance sheet (ترازنامه بانک) را از نظر تغییر در اثر تغییرات در نرخ بهره، تحلیل میکنیم .

کمیته مدیریت دارایی و بدهی

منظور از Asset and Liability Management مدیریت دارایی و بدهی های بهره ای است .

کمیته ای تحت عنوان ALCO (Asset and Liability Management Committee) تشکیل میگردد که وظیفه

مدیریت دارایی ها و بدهی های بهره ای بانک را بر عهده دارد .

مسئولیت اصلی (ALCO) انجام مدیریت ریسک است.

ALCO نمیتواند به طور مستقل عمل نماید؛ بلکه میباید در راستای استراتژی های بانکی عمل کند تا بتواند به تعادل بهینه

بین ریسک و پاداش برسد.

ریسک نرخ بهره

از یک نقطه نظر میتوان ریسک نرخ بهره را تحت عنوان Spread Risk بررسی کرد.

Spread Risk در ادبیات بانکداری به (Reinvestment Rate Risk) ریسک نرخ سرمایه گذاری مجدد نیز شناخته می

شود.

ریسک نرخ بهره به معنای ریسک Spread است. ریسک تغییر در اختلاف بین درآمد و هزینه های بهره ای .

بعد دیگر ریسک نرخ بهره، ریسک قیمت (Price Risk) است .

تغییر در نرخ بهره ممکن است ارزش بازاری دارایی ها و بدهی های بانک را تغییر دهد و این تغییر یکسان نباشد (ریسک

قیمت) .

مثلا بانکی با نرخ بهره ۱۴٪ اقدام به اعطای وام نموده است و از محل بازپرداخت اقساط آن جریانی نقدی ایجاد شده و این

جریان وجوهی را در اختیار بانک میگذارد . در صورت تغییر نرخ بهره، بانک میتواند سرمایه گذاری جدیدی را با نرخ متفاوت

انجام دهد .

در صورت تغییر در نرخ بهره، ارزش دارایی‌ها و بدهی‌های بانک تغییر مییابد.

هرچه Duration (بیشتر باشد) اگر وامها بلندمدت باشند و درآمد حاصل از بازپرداخت اقساط و امها در طولانی مدت ایجاد شود، میباید ارزش فعلی درآمدهای آتی در نظر گرفته شود.

تغییر در نرخ بهره، ارزش فعلی را تغییر میدهد.

Duration GAP نشان دهنده جریان درآمدی حاصل از بازپرداخت و امها میباشد. تحلیل جریا نهایی درآمدی و ارزش دارایی‌ها و بدهی‌های بانک در اثر تغییرات نرخ بهره را اصطلاحاً (Duration GAP) مینامند.

تغییر ارزش داراییها و بدهیها بر روی حقوق صاحبان سهام اثر گذار است.

مثلا فرض کنید بانکی وام خودرو ۴ ساله داده است. ارزش این وام ۱۰۰۰۰ دلار و نرخ بهره آن ثابت و ۸/۵٪ باشد. فرض کنید بانک ۱۰۰۰۰ دلار را از محل گواهیهای سپرده یکساله با نرخ بهره ۴/۵٪ تأمین کرده باشد.

Spread بانک برابر است با اختلاف بین نرخ بهره وام و سپرده یعنی ۴٪.

شکل سنتی تحلیل شکاف ایستا:

هزینه‌های بهره‌ای - درآمدهای بهره‌ای = GAP_t

GAP به حساسیت دارایی‌ها و بدهیها نسبت به تغییرات نرخ بهره بستگی دارد.

بدهی‌های حساس بانک نسبت به نرخ بهره - دارایی‌های حساس بانک نسبت به نرخ بهره = GAP

منظور از دارایی‌های حساس نسبت به نرخ بهره، دارایی‌هایی است که در زمان t برای بانک درآمد ایجاد میکنند و سررسید آنها زمان t است.

بدهی‌های حساس نسبت به نرخ بهره، بدهی‌هایی هستند که بانک می‌باید هزینه‌ای بابت آنها در زمان t بپردازد و سررسید آنها در زمان t است.

اگر (دارایی حساس نسبت به نرخ بهره) $RSA = \$ 0$ و (بدهیهای حساس نسبت به نرخ بهره) $RSL = \$ 10000$

حساسیت دارایی ها و بدهیها نسبت به تغییرات نرخ بهره چند است؟

$$GAP = \$ 0 - \$ 10000 \text{ یعنی } -10000\$$$

اگر نرخ بهره در سال اول افزایش یابد $margin$ بانک کاهش مییابد و بالعکس.

در تحلیل شکاف ایستای سنتی بر روی مدیریت خالص درآمد بهره ای در کوتاه مدت تمرکز داریم .

در این تحلیل فرض می شود که منحنی بازدهی به صورت موازی (Parallel) تغییر یابد؛ یعنی تمام نرخها به طور همزمان تغییر پیدا کرده و جهت تغییرات نرخها و میزان تغییر آن ها نیز یکسان است.

مراحل لازم در تحلیل GAP

۱- پیش بینی از تغییرات نرخ بهره

۲ - تعیین فاصله های زمانی به منظور مشخص کردن اینکه در چه زمانی داراییها و بدهیها قیمت گذاری می شوند .

۳ - گروه بندی داراییها و بدهیهای بانک در بازه های زمانی

۴ - محاسبه شکاف برای هر یک از بازه ها

۵- پیش بینی اینکه تغییر در نرخ بهره به چه نحو میتواند $Net\ interest\ income$ را برای هر یک از بازه ها تغییر دهد.

داراییها و بدهی های حساس نسبت به نرخ بهره

اگر یک $time\ bucket$ " یا بازه زمانی ۹۰ - ۰ روزه در نظر گرفته شده باشد در این بازه زمانی ۹۰ - ۰ روزه، دارایی ها و بدهی های حساس به نرخ بهره شامل آن دسته از دریافت ها و پرداخت هایی که بانک در طول این بازه زمانی از مشتریان به عمل خواهد آورد می باشد.

یعنی اگر سر رسید یک دارایی یا بدهی کل ۹۰ روز باشد، در این صورت مقدار $Principal$ (اصلی) میتواند قیمت گذاری شود.

در نظام های بانکی متعارف در دنیا ۳ نوع تسهیلات پرداخت می شود :

۱- وامهایی با نرخ ثابت

۲ - وامهایی با نرخ متغیر

۳ - داراییها و ابزارهایی با نرخهای متغیر و شناور

عوامل مؤثر در "Net interest income"

۱- تغییر در سطح نرخهای بهره

۲ - تغییر در ترکیب داراییها و بدهیهای بانک

۳ - حجم دارایی های درآمدزای بانک و حجم بدهی های هزینه زا

۴ - تغییر در ارتباط بین بازدهی دارایی های بانک و نرخى که بانک بابت سپرده ها مى پردازد .

مثال ۱

	Assets	Yield	Liabilities	Cost
دارایی های حساس نسبت به نرخ بهره	\$۵۰۰	%۸	\$۶۰۰	% ۴
دارایی های با نرخ ثابت	\$۳۵۰	%۱۱	\$۲۲۰	% ۶
دارایی هایی که درآمدی ایجاد نمی کنند	\$۱۵۰		<u>\$ ۱۰۰</u>	
			<u>۹۲۰ \$</u>	
			<u>Equity</u>	
			<u>۸۰ \$</u>	
total	<u>1000\$</u>		<u>\$ 1000</u>	

$$NII = (\%8 \times 500 + \%11 \times 350) - (\%4 \times 600 + \%6 \times 220)$$

$$NII = 78.5 - 37.2 = 41.3$$

$$NIM = 41.3 / 850 = \%4.86$$

$$GAP = 500 - 600 = -100$$

مثال ۲

در صورت ۱٪ افزایش در نرخ بهره کوتاه مدت:

	Assets	Yield	Liabilities	Cost
دارایی های حساس نسبت به نرخ بهره	\$۵۰۰	%۹	\$۶۰۰	%۵
دارایی های با نرخ ثابت	\$۳۵۰	%۱۱	\$۲۲۰	%۶
دارایی هایی که درآمدی ایجاد نمی کنند	\$۱۵۰		\$ ۱۰۰	
			<u>۹۲۰ \$</u>	
			<u>Equity</u>	
			<u>۸۰ \$</u>	
total	<u>1000\$</u>		<u>\$ 1000</u>	

$$NII = (9\% \times 500 + 11\% \times 350) - (5\% \times 600 + 6\% \times 220)$$

$$NII = 83.5 - 43.5 = 40.0$$

$$NIM = 40 / 850 = 4.7\%$$

$$GAP = 500 - 600 = -100$$

مثال ۳

در صورت تغییر اندازه دارایی ها و بدهی های حساس نسبت به نرخ بهره به یک نسبت مشخص :

	Assets	Yield	Liabilities	Cost
دارایی های حساس نسبت به نرخ بهره	\$۱۰۰۰	%۸	\$۱۲۰۰	%۴
دارایی های با نرخ ثابت	\$۷۰۰	%۱۱	\$۴۴۰	%۶
دارایی هایی که درآمدی ایجاد نمی کنند	\$۳۰۰		\$ ۲۰۰	
			<u>۱۸۴۰ \$</u>	
			<u>Equity</u>	
			<u>۱۶۰ \$</u>	
total	<u>2000\$</u>		<u>\$ 2000</u>	

$$NII = (\%8 \times 1000 + \%11 \times 700) - (\%4 \times 1200 + \%6 \times 440)$$

$$NII = 157 - 74.4 = 82.6$$

$$NIM = 82.6 / 1700 = \%4.86$$

$$GAP = 1000 - 1200 = -200$$

در صورتی که تغییر در اندازه های دارایی ها و بدهی ها به یک نسبت نباشد:

	Assets	Yield	Liabilities	Cost
دارایی های حساس نسبت به نرخ بهره	\$۵۴۰	٪۸	\$۵۶۰	٪۴
دارایی های با نرخ ثابت	\$۳۱۰	٪۱۱	\$۲۶۰	٪۶
دارایی هایی که درآمدی ایجاد نمی کنند	\$۱۵۰		\$۱۰۰	
			<u>۹۲۰ \$</u>	
			<u>Equity</u>	
			<u>۸۰ \$</u>	
total	<u>1000\$</u>		<u>\$ 1000</u>	

$$NII = (\%8 \times 540 + \%11 \times 320) - (\%4 \times 500 + \%6 \times 260)$$

$$NII = 77.3 - 38 = 39.3$$

$$NIM = 39.3 / 850 = \%4.62$$

$$GAP = 540 - 560 = -20$$

ریسک تغییر در پورتفوی بانک

چگونه می توان ریسک تغییر در پورتفوی بانک را کاهش داد ؟

۱- اگر GAP بانک منفی باشد، باید بخش دارایی های حساس نسبت به نرخ بهره را افزایش و به موازات آن بدهی های حساس به نرخ بهره را کاهش داد .

تغییر در NII رابطه مستقیم با اندازه GAP دارد .

$$\Delta NII = GAP \times \Delta i$$

اندازه گیری ریسک نرخ بهره با نسبت GAP

$$\text{GAP Ratio} = \frac{\text{داراییهای حساس نسبت به نرخ بهره}}{\text{بدهیهای حساس نسبت به نرخ بهره}}$$

اگر این نسبت بزرگتر از یک شد GAP مثبت و اگر کمتر از یک شد GAP منفی است.

GAP بهینه چه میزان است ؟

مقدار بهینه عمومی برای GAP در تمام فضاهاى بانكى وجود ندارد. هر چه از GAP صفر فاصله بگیریم ؛ ریسک بیشتری را متحمل می شویم .

اندازه گیری ریسک نرخ بهره با نسبت GAP

فرض کنید دو بانک B و A وجود دارد و دارایی هر دو بانک ۵۰۰ دلار باشد.

فرض کنید بانک A ۳ دلار دارایی حساس نسبت به نرخ بهره و ۲ دلار بدهی حساس نسبت به نرخ بهره ، داشته باشد، در این صورت GAP ، ۱ دلار و نسبت GAP ۱/۵ است.

بانک B را در نظر بگیرید که ۳۰۰ دلار دارایی حساس نسبت به نرخ بهره و ۲۰۰ دلار بدهی حساس نسبت به نرخ بهره دارد .

در این بانک GAP برابر ۱۰۰ و نسبت GAP ۱/۵ است . بانک B ریسک بیشتری را متحمل می شود .

رابطه میان Net Interest Margin و GAP

$$\text{Target GAP / Earning assets} = \frac{\text{تغییر قابل پذیرش در NIM} * \text{تغییر مورد در انتظار NIM}}{\text{تغییر مورد انتظار در نرخ بهره}}$$

با ایجاد این رابطه می توان GAP هدف گذاری شده را بدست آورد.

مثال ۱

فرض کنید بانکی ۵۰ میلیون دلار دارایی های درآمد زا دارد که انتظار می رود NIM آن ۵٪ باشد و کمیته مدیریت دارایی بانک ۲۰٪ افزایش یا کاهش در NIM را بپذیرد اگر انتظار داشته باشیم که نرخ بهره ۴٪ در طول سال آتی تغییر کند ،

بانک چه میزان از تغییر در NIM را می پذیرد ؟

$$\text{Target GAP / Earning assets} = (20\%) (5\%) / 4 = 25\%$$

فصل سوم مدیریت وجوه و مدیریت نقدینگی در بانک

مقدمه

- چه ارتباطی میان نقدینگی و نیاز نقدینگی بانک، وجوه نقد و منابعی که بانک ها تجهیز می کنند وجود دارد؟
- چه میزان از وجوه باید به عنوان وجوه نقد در بانک نگهداری شود و چه عواملی تعیین کننده میزان وجه نقد هستند؟
- اندازه و تغییرات وجوه نقد مورد نیاز چه تأثیری بر وضعیت نقدینگی بانک دارد؟
- سپرده ها و برداشت از حساب و بازپرداخت وام ها عواملی هستند که به وضعیت نقدینگی بانک اثر می گذارند.

شرایط مدیریت نقدینگی

- گواهی های سپرده با ترکیب های زمانی مختلف و نرخ های متفاوت عرضه می شوند :
- گواهی های سپرده کمتر از یک سال، یک ساله، یک سال و نیم و سه ساله مورد استفاده قرار می گیرد که ابزارهای جایگزینی برای سپرده های مدت دار هستند .
- نکته : اصول حسابداری بانکی مشابه اصول حسابداری در سایر فعالیت های اقتصادی است ؛ اما ماهیت دارایی ها و بدهی ها به مقدار زیادی متفاوت می باشد .
- هرگونه تغییر در دارایی ها می بایست با هرگونه تغییر در بدهی ها برابر باشد .

منابع مختلف تأمین وجوه بانک ها

- اولین مسئله در روند تأمین وجوه، افزایش حساسیت مشتریان بانک ها نسبت به نرخ ها است . طی سال های اخیر مشتریان تمایل بسیاری به سپرده های کوتاه مدت نزد بانک ها دارند . متنوع تر شدن گواهی های سپرده یکی از ابزارهای تأمین و تجهیز منابع در بانک است.

انواع گواهی های سپرده ترکیبی (Hybrid CDs)

- ۱- گواهی های سپرده ای که نرخ های آن قابل تغییر است. Jump Rate (Bump-up) CDs به معنی اینکه مشتری حق دارد تا نسبت به تغییرات نرخ بهره قبل از سررسید ، اقدام و از بانک نرخ بهره ی بالاتری مطالبه نماید .
- ۲ - گواهی های سپرده با نرخ شناور .
- این گواهی ها یک نرخ پایه دارند و سپس این نرخ Indexed شاخص گذاری می شود.

۳- گواهی های سپرده خاص CD Special

- سررسید (maturity) این گواهی های سپرده غیرمتعارف است .

نکته : این گواهی های سپرده قابل تبدیل هستند .

تأمین وجوه عمده (Whole Sale Funding)

طی سال های اخیر بدهی های بانک ها نسبت به نرخ ها، حساسیت بیشتری پیدا کرده است .

یکی از مسائل اساسی در تأمین و مدیریت وجوه ، هزینه تأمین وجوه است .

هریک از منابع ، هزینه ای را برای بانک به همراه دارد که بانک ها باید بتوانند این هزینه ها را محاسبه نمایند.

آن دسته از بدهی های بانک که کمتر از ۱۰۰۰۰۰ دلاراند اصطلاحاً (Retail Deposits) سپرده های خرد نامیده می شوند. این سپرده ها معمولاً توسط افراد نگه داری می شوند . و در بازار ثانویه مبادله نمی شوند .شامل :

۱- سپرده های دیداری Demand Deposits

۲- NOWs (Negotiable order of withdrawal)

۳- ATS (Automatic transfer from Saving)

Demand Deposits: حساب هایی هستند که به آنها بهره تعلق نمی گیرد و این سپرده ها می توانند توسط افراد نگه داری شوند .

NOWs: حساب سپرده ای است که به آن سود تعلق می گیرد ، اما مشتری می تواند از حساب خود برداشت کند .

ATS: حساب های پس انداز به عنوان یک حساب پشتیبان برای سایر حساب ها محسوب می گردد .

در حساب های غیرمبادله ای (حساب های پس انداز، حساب های با سپرده های مدت دار) نرخ بهره وجود دارد و مشتری اجازه ندارد از این حساب ها برداشت کند .

حساب های سپرده بازار پولی (Money Market Deposits Account)

دلیل جذابیت این حساب ها برای بانک ها این است که در ازای این حساب ها ذخایری (reserves) را نگه داری نمی کنند .

حساب های پس انداز (Saving Account)

سود به این حساب ها تعلق می گیرد اما سررسید (maturity) خاصی ندارند .

گواهی های سپرده نیز دو دسته اند :

Small Time Deposits (Retail CDs)

Large Time Deposits (Jumbo CDs)

که گواهی های سپرده قابل معامله هستند که ارزش سهمی آنها از ۱۰۰۰۰۰ دلار بیشتر است

برآورد هزینه های حساب های سپرده

۱- نرخ بهره ؛

۲- ذخایری که بانک ها باید نگه داری کنند .

۳- هزینه های فرآیند برداشت از حساب (Check Processing Costs)

۴- هزینه های شارژ حساب ها

بررسی حساب های مبادله ای و تقسیم ۳ فرآیند چک کردن در آنها

۱- سپرده گذاری مشتری به صورت الکترونیکی و یا غیر الکترونیکی ؛

۲- Withdrawal برداشت که می تواند الکترونیکی و یا غیر الکترونیکی باشد

۳- انتقال

میانگین خالص هزینه حساب های سپرده

$$\text{Average Net Cost of DepositAccounts} = \frac{\text{درآمد های غیر بهره ای} - \text{هزینه های غیر بهره ای} + \text{هزینه های بهره ای}}{\text{(نسبت ذخیره قانونی - 1) * میانگین مانده جریان وجوه در بانک}}$$

مثال

فرض کنید Demand deposit که بهره ای به آن تعلق نمی گیرد و بانک بابت آن \$ ۲۰,۶۹ هزینه می پردازد و کارمزد \$ ۷,۷۵ دریافت میکند دارای مانده وجوه به طور متوسط \$ ۵۵۱۵ است، نسبت ذخیره قانونی ۵٪ می باشد. مطلوبست میانگین خالص هزینه حساب های سپرده.

$$\text{Average Net Cost of DepositAccounts} = \frac{0\% + 20.69\$ - 7.75\$}{5515 * (1 - 5\%)} = 0.25\%$$

فصل چهارم بخش اول اثرات استفاده از سرمایه

مقدمه

بدترین شکل اعطای تسهیلات، استفاده بانک از سرمایه است. همواره دارایی های بانک (وام ها) با ریسک نکول (عدم بازپرداخت) همراه است.

به منظور جلوگیری از بحران، بانک های مرکزی، بانک های تجاری را ملزم به نگه داری ذخایری نزد خود می کنند که اصطلاحاً ذخایر (سپرده) قانونی نامیده می شوند.

درخصوص اینکه بانک ها تا چه اندازه مجاز به پرداخت وام هستند، معیارهایی به نسبت حجم سرمایه بانک، تعریف می شود (نسبت کفایت سرمایه).

سرمایه و کفایت سرمایه، معیاری است به منظور ارزیابی عملکرد بانک ها از این جهت که: آیا قدرت مواجه شدن با بحران در بانک وجود دارد یا خیر؟

بررسی ها نشان می دهد که نسبت سرمایه به دارایی ها حدود ۲۰٪ بوده و در سال های اخیر به ۸٪ کاهش یافته است (نسبت کفایت سرمایه).

ریسک کفایت سرمایه

در ایالات متحده آمریکا قبل از سال ۱۹۹۰، بانک ها ملزم بودند نسبت سرمایه به دارایی های خود را حدود ۶٪-۵٪ حفظ نمایند و حداقل کل سرمایه نسبت به دارایی ها به طور متوسط ۶٪ بود.

نحوه تأمین سرمایه اولیه:

در سهامی خاص: آورده شرکا

در سهامی عام: پذیره نویسی اولیه

در صورتی که کل سرمایه به سرمایه اولیه و سرمایه ثانویه تفکیک شود:

سرمایه اولیه شامل: سهام بانک، سهام ترجیحی بانک، ذخایر بانک و سود توزیع نشده

سرمایه ثانویه در واقع سهام ترجیحی محدود است.

به تدریج توافق بال (The Basel Agreement)، استانداردهای سرمایه را براساس ریسک دارایی برای بانک ها تعیین نمود.

حداقل سرمایه مورد نیاز، متناسب با ریسک اعتباری مشتریان تعیین می شود.

حداقل سرمایه براساس دارایی های تعدیل شده با ریسک تعیین می شود (۸٪)

بخش دوم سیاست های اعتباری بانک ها

مقدمه

مفهوم انواع اعتبارات بانک ها .

روندها در اعتباردهی بانک ها .

مشتری برای استفاده از تسهیلات بانک می باید واجد چه شرایطی باشد؟

اعتبار سنجی مشتریان

نکته

وام و اعتبار، برای بانک یک دارایی ریسکی است و همراه با ریسک نکول (عدم بازپرداخت) می باشد. ریسک نکول به ویژگی های مشتری بستگی دارد. نرخ بهره وام برای مشتریانی که ریسک عدم بازپرداخت آنها بیشتر است، بالاتر خواهد بود و بالعکس.

به طور معمول در دنیا اعتبارسنجی مشتریان براساس اطلاعاتی صورت می گیرد که شرکت های اعتبارسنجی به بانک ها ارائه می کنند. بانک براساس اطلاعاتی که از مشتری دریافت می کند تصمیم به اعطای تسهیلات می گیرد.

یکی از مسائلی که در نظام بانکی ما مطرح است، حجم مطالبات معوق و مطالبات مشکوک الوصول می باشد.

سهم مطالبات مشکوک الوصول و معوق بانک ها، در کل نقدینگی بسیار بالا است.

در بسیاری از موارد، حجم مطالبات معوق، مربوط به مشتریان عمده است. این مشتریان چگونه این تسهیلات را دریافت کرده اند؟ اراده های سیاسی و نیروهای خارج از بانک باعث دسترسی آنها به تسهیلات عمده بوده است. نسبت کفایت سرمایه یکی از معیارهای مهم در بررسی و ارزیابی بانک ها از جهت بهینه بودن سیاست های بانک است.

از دیگر معیارها، نسبت وام به سپرده است. مهم ترین منبع برای اعطای تسهیلات بانکی، سپرده مشتریان است.

نسبت مانده تسهیلات به مانده سپرده های سپرده گذاران می باید حدود ۷۰٪ / ۶۰٪ باشد.

روند رشد اعتبارات و وام ها و کیفیت وام ها

نکته: بحران های مالی دنیا که طی سال های اخیر تبعات جبران ناپذیری را بر اقتصاد جهانی داشته از سیستم بانکی و تصمیمات نادرست شروع شده است. بانک های بزرگ درآمد خود را از محل سایر درآمدها (درآمدهای غیربهره ای) و ارائه خدمات بانکی تأمین می کنند.

نکته: وام های مسکن طی سال های اخیر سهم زیادی در انواع وام های بانک های دنیا داشته است.

یکی از روندهایی که در سال های اخیر در اقتصاد جهانی با آن مواجه شده ایم اعطای تسهیلات مسکن است .

Commercial Real Estate Loans

وام های تجاری و وام های صنعتی دومین سهم را در کل تسهیلات بانک ها دارند.

نکته :

وام هایی است که به طور کلی به کسب و کارها پرداخت می شود . : Commercial Loans

وام هایی است که به صنعت پرداخت می شود . : Industrial Loans

گسترش وام های تجاری و وام های صنعتی نشان می دهد که اکثراً شرکت های کوچک توانسته اند از نظام بانکی تسهیلات دریافت کنند

نوع دیگر دارایی های بانک ها ، وام هایی است که به افراد پرداخت می کنند . وام هایی که حجم آنها نسبت به وام های تجاری و صنعتی کوچک تر است و به منظور مصارف شخصی مورد استفاده قرار می گیرد .

نکته : این نوع وام ها توسط چه بانک هایی به مشتریان پرداخت می شود ؟

وام های کوچک توسط بانک های کوچک (Retail Banks) به افراد پرداخت می شود .

از دیگر وام های بانک ها ، وام های کشاورزی هستند .

بانک ها را می توان به بانک های عمده (Wholesale Banks) و بانک های خرد تقسیم نمود .

بانک هایی که فعالیت های بین المللی دارند، International Banks نامیده می شوند .

برخی بانک ها تنها اعتبارات و تسهیلات رهنی ارائه میدهند که اصطلاحاً Mortgage Lenders نامیده می شوند.

رشد رقابت در تامین مالی

اندازه ترکیب بهینه شعب و تعداد بانک ها تحت تأثیر رقابت بین انواع و بخش های مختلف نظام مالی است .

در سال ۱۹۸۴ در ایالات متحده امریکا ، ۱۴۵۰۰ بانک وجود داشت در صورتی که در سال ۲۰۰۴ به ۷۷۰۰ بانک کاهش یافت .

شرکت ها می توانند از منابع مختلفی تأمین مالی کنند .

Finance Companies-

- شرکت های بیمه عمر

- فروش اوراق تجاری: Commercial Paper

- فروش اوراق قرضه: Bond

اوراق قرضه ، اوراق بدهی بلندمدت و اوراق تجاری ، کوتاه مدت هستند .

رشد ابزارهای تأمین مالی در بازار سرمایه باعث کاهش مشتریان بانک ها شده است و برای جذب مشتری در دنیا، بین بانک ها رقابتی وجود دارد .

از دیگر عوامل ، می توان کاهش در قوانین و مقررات و توسعه ابزارهای مالی (Financial innovation) را نام برد که باعث شده مشتریان بتوانند راحت تر و با سرعت بالاتری به طیف وسیعی از منابع مالی دسترسی داشته باشند .

نکته ای که در تحولات اخیر نظام بانکی در دنیا و ترکیب و کیفیت دارایی های بانک ها لازم به ذکر است ، بحث استانداردسازی ، اعتبارسنجی و تبدیل دارایی به اوراق بهادار (Securitization) است.

Securitization به معنای ایجاد اوراق بدهی برای یک دارایی است .

یکی از مسائل موجود در ذیل موضوعات فوق ، بحث وام های رهنی (Mortgages) است.

تمام وام ها قابل استانداردسازی نیستند ؛ مثل :

- وام های کشاورزی

- کسب و کارهایی که بسیار کوچک و حجم وام های آن ها پایین است .

نکته : ساختار شرکت های کوچک و شرکت های متوسط از جهت نیاز به منابع متفاوت است

فرایند های اعتبار دهی

، - سیاست های اعتباردهی Loan Policy ، اصول اساسی اعتباردهی guide lines بانک را تعیین می کند که بانک ها برای انجام عملیات اعتباردهی خود براساس آن اصول عمل می کنند .

- فلسفه اعتبار

- فرهنگ اعتبار: Credit Culture

بانک ها می باید پیش از اعتبارسنجی مشتریان در مورد کلیات اعتباردهی تصمیم بگیرند.

۵ ویژگی اعتبار دهی خوب

۱-ویژگی مشتری ۲- سرمایه مشتری ۳- ظرفیت بازپرداخت وام ۴- شرایط مالی مشتری ۵- وثایق

نحوه اجرای سیاست های اعتباری بانک

تصمیم گیری درخصوص وام

- مذاکره و توافقات بانک با مشتری

مراحل :

ابتدا نوع وام براساس خواست و نیاز مشتری تعیین می شود . سپس شرایط وام های مختلف به مشتری عرضه می شود .

گام بعدی تعیین نحوه بازپرداخت است . وثایقی که مشتری می باید برای آن وام تأمین نماید .

ارزیابی مشتریان در اعطای وام

پس از تعیین سیاست های اعتباری بانک، گام بعدی مسئله ارزیابی درخواست های مشتریان برای وام است . در ارزیابی و قضاوت در مورد وام دهی به مشتری ، ممکن است دچار خطاهایی شویم : خطای نوع اول : وام به مشتری داده شود در صورتی که مشتری قادر به بازپرداخت وام نباشد . خطای نوع دوم : به مشتری که قادر به بازپرداخت وام است ، وام اعطا نشود .

سؤالات اساسی درخصوص ارزیابی مشتریان :

- ۱ - ویژگی های مشتری و کیفیت اطلاعاتی که ارائه می کند .
- ۲ - وامی که مشتری دریافت می کند ، صرف چه مصارفی می گردد ؟
- ۳ - مبلغ وامی که مشتری درخواست کرده ، چه میزان است ؟
- ۴ - مهم ترین منبع بازپرداخت وام توسط مشتری چیست ؟
- ۵ - نوع وثیقه مشتری برای بانک چیست ؟

مراحل بررسی درخواست مشتریان برای وام توسط بانک

۴ مرحله که بانک ها در بررسی درخواست مشتریان برای وام می باید طی نمایند :

- ۱ - اگر درخواست کننده وام، یک مشتری حقوقی (شرکت) است ، مدیریت و عملکرد شرکت می باید مورد بررسی قرار گیرد.
- ۲ - بررسی صورت ها و نسبت های مالی شرکت ها .
- ۳ - محاسبه جریان نقدی شرکت .
- ۴ - در صورتی که مشتری براساس اسناد و مدارک ، اقدام به درخواست تسهیلات می کند ، تمام اسناد می باید مورد بررسی قرار گیرد .

مراحل در بررسی عملکرد مدیریت :

- جمع آوری اطلاعاتی در خصوص کسب و کاری که مشتری در آن فعالیت می کند .

- کیفیت مدیریت شرکت ، می باید بررسی گردد .

- بررسی کیفیت اطلاعاتی که مشتری ارائه می دهد .

پس از جمع آوری اطلاعات ، محاسبه شاخص های مالی از وضعیت عملکرد و ریسک مشتری ، ضروری است .

از مهم ترین نسبت ها ، نسبت های نقدینگی و فعالیت و نسبت های اهرمی است .

از دیگر نسبت ها می توان نسبت سودآوری را نام برد. نسبت های نقدینگی شامل خالص سرمایه در گردش یک شرکت است .

نسبت های اهرمی در واقع نشان دهنده ریسک فعالیت ها است . است . $Return\ on\ equity$ مهم ترین نسبت سودآوری ، بازدهی هر سهم در کنار این نسبت ها ، جریان نقدی نیز می باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد .

پس از محاسبه نسبت ها ، شناسایی منابعی که مشتری از طریق آن اقدام به بازپرداخت وام می نماید ، حائز اهمیت است.